

Izabela Kapsa (rec.): *Era Blaira i Browna. Wybrane problemy polityczne rządów Partii Pracy w Zjednoczonym Królestwie 1997–2010*, red. F. Gołembski, P. Biskup, M. Kaczorowska¹

Majowe wybory parlamentarne w Wielkiej Brytanii zakończyły okres trzynastoletniej dominacji Partii Pracy w Westminsterze. Zarówno Laburzyści, jak i pozostali aktorzy brytyjskiej sceny politycznej spodziewali się zmiany układu sił w Izbie Gmin po 6 maja 2010 roku. Sondáže wyborcze wskazywały bowiem na możliwość powstania tzw. hung parliament, czyli parlamentu zawieszzonego, w którym żadna z partii nie zdobyłaby wystarczającej większości, by rządzić samodzielnie. W opiniach politologów podwójna przegrana Laburzystów i Konserwatyistów z Liberalnymi Demokratami spowodowałaby konieczność zawiązania koalicji z udziałem tych ostatnich. Już na etapie kampanii wyborczej pojawiły się więc próby bilansu rządów Partii Pracy. W Polsce ukazała się omawiana publikacja, przygotowana przez Grupę Brytyjskich Studiów Społeczno-Politycznych „BRITANNIA”.

Grupa ta powstała wiosną 2009 roku z inicjatywy pracowników naukowych Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu

Warszawskiego, których zainteresowania dotyczą szeroko rozumianej polityki brytyjskiej. Jej celem jest rozwijanie systematycznych i kompleksowych badań nad polityką wewnętrzną i zagraniczną Zjednoczonego Królestwa, a także jego powiązań z Unią Europejską. Rozpoczęte badania mają obejmować szeroki zakres problemów dotyczących różnych wymiarów polityki, w tym międzynarodowego, gospodarczego czy kulturowego, w szczególności zaś: brytyjski system partyjny, decentralizację władzy – dewolucję, brytyjskie prawo konstytucyjne i reformy ustrojowe, politykę społeczną w Zjednoczonym Królestwie, politykę zagraniczną, bezpieczeństwa i obronności Zjednoczonego Królestwa, brytyjską politykę gospodarczą, relacje Zjednoczonego Królestwa z UE, historyczną politykę imperialną i współczesne relacje Zjednoczonego Królestwa z państwami Wspólnoty Narodów, relacje brytyjsko-amerykańskie, brytyjską myśl polityczną, kulturę brytyjską i jej związki z państwami anglosaskimi.²

Jedną z podstawowych płaszczyzn działalności Grupy Brytyjskich Studiów Społeczno-Politycznych „BRITANNIA” są projekty naukowe, konferencyjne oraz publikacyjne, w tym Research Papers czy Bibliografia Brytyjskich Studiów Społeczno-Po-

¹ *Era Blaira i Browna. Wybrane problemy polityczne rządów Partii Pracy w Zjednoczonym Królestwie 1997–2010*, red. F. Gołembski, P. Biskup, M. Kaczorowska, Oficyna Wyd. ASPRA-JR, Warszawa 2010, ss. 260.

² Informacje ze strony internetowej Grupy Brytyjskich Studiów Społeczno-Politycznych BRITANNIA: http://www.wdinp.uw.edu.pl/zasoby/pliki/uk2010/britannia_onas.pdf, 9.10.2010.

litycznych w Polsce. Publikacja pt. *Era Blaira i Browna. Wybrane problemy polityczne rządów Partii Pracy w Zjednoczonym Królestwie 1997–2010* powstała jako próba sporządzenia wstępnego niepełnego bilansu rządów Partii Pracy w Zjednoczonym Królestwie. Pierwszego podsumowania rządów Tony’ego Blaira dokonał już w 2007 roku Alastair Campbell.³ Wtedy jednak oceniał on jedynie kadencje Blaira po tym, jak 10 maja 2007 roku ogłosił on swoją rezygnację ze stanowiska lidera Partii Pracy, a 27 czerwca z urzędu premiera. Omawiane opracowanie zawiera analizę rządów Laburzystów pod przywództwem Blaira i jego następcy, Gordona Browna. Jest to zbiór refleksji nad wymiarem ideowo-kulturowym Zjednoczonego Królestwa, a także nad wieloma aspektami polityki wewnętrznej i zewnętrznej tego kraju.

³ A. Campbell, *The Blair years: extracts from the Alastair Campbell diaries*, Random House, London 2007. Pierwszego podsumowania pierwszej kadencji najsilniejszego – jak oceniano – przywódcy Wielkiej Brytanii od czasów Margaret Thatcher, dokonał J. Rentoul w 2001 roku (J. Rentoul, *Tony Blair. Prime Minister*, Little, Brown and Company, London 2001). Zaś Anthony Seldon jest autorem zbioru publikacji na temat Blaira wydawanych od 2004 roku (A. Seldon, *Blair*, The Free Press, London 2004; A. Seldon i inni, *Blair Unbound*, Simon & Schuster, London 2007; *Blair’s Britain 1997–2007*, red. A. Seldon, Cambridge University Press, Cambridge 2007). Autobiografię napisał również sam Tony Blair (T. Blair, *A Journey. My political life*, A.A. Knopf, New York–Toronto 2010).

Jak wskazują sami autorzy publikacji, opracowanie nie ma charakteru ściśle podporządkowanego wymogom naukowej syntezy. Jego zawartość jest dość zróżnicowana, zgodna z przewodnią ideą dokonania oceny rządów laburzystowskich w Zjednoczonym Królestwie w ciągu trzynastu lat. Podstawowym celem było przeprowadzenie analizy dotyczącej tego, co wydarzyło się w Wielkiej Brytanii w okresie władzy Partii Pracy i przedstawienie konkretnych wniosków, zgodnych z warsztatem nauk politycznych. Dlatego też praca składa się z trzech części, odpowiadających przewodnim zagadnieniom dotyczącym podstawowych sfer współczesnej polityki: problemów ideowo-doktrynalnych, polityki wewnętrznej oraz polityki zagranicznej Zjednoczonego Królestwa.

Pierwsza część poświęcona została problemom ideowym i kulturowym. Jest to zbiór esejów autorstwa Franciszka Gołębskiego, Marcina Tobiasza, Leszka Nowaka i Wojciecha Lewandowskiego. Pierwszy z nich, zatytułowany *Dekada Blaira*, jest swoistym wprowadzeniem w problematykę omawianą szczegółowo w dalszych częściach pracy. Zawiera prezentację sylwetki Anthony’ego Blaira uwzględniającą podstawowe kierunki jego programu i działalności politycznej w poszczególnych sektorach życia publicznego Zjednoczonego Królestwa. Wśród wniosków autor formuje opinię, że Tony Blair „odcisnął swoje piętno na polityce brytyjskiej, stając się jednym z czołowych polityków swej epoki”. Jego

znaczenie miało wynikać jednak nie tyle ze zdecydowanej woli działania, co raczej z filozofii politycznej, polegającej na „odgrywaniu roli liberała, pragnącego środkami koncyliacyjnymi rozstrzygać sytuacje kryzysowe i konfliktowe, unikając uciekania się do stosowania siły”. Brak konsekwencji w tej postawie (interwencja w Iraku), jak ocenia F. Gołembski, stał się przyczyną spadku popularności Blaira i w konsekwencji rezygnacji w funkcji premiera. Artykuł autorstwa M. Tobiasza pt. *Rewolucja blairowska i ideologia lewicy brytyjskiej: Czy istnieje jedna trzecia droga? Demokratyczny socjalizm w obliczu globalizacji*, zawiera charakterystykę genezy pojęcia „trzeciej drogi”, które ukonstytuowało w sferze idei Nową Partię Pracy. Autor opisał także dylematy stojące przed lewicą brytyjską po II wojnie światowej i sposób ich rozwiązania przez politykę premierów Blaira i Browna w okresie trzynastu lat ich rządów. Esej L. Nowaka pt. *Zmierzch starej Brytanii. Okres rządów Tony’ego Blaira w oczach konserwatywnych krytyków* to interesująca prezentacja działań Blaira w krytycznym ujęciu jego przeciwników politycznych. Ciekawa jest zwłaszcza interpretacja osobowości laburzystowskiego premiera przez jednego z konserwatywnych eseistów jako osobowości naznaczonej cechami autorytarnymi, odwołującej się do demokratycznej legitymizacji. Wreszcie, na zakończenie tej części pracy, warto zwrócić uwagę na artykuł W. Lewandowskiego pod intrygującym tytu-

łem *Pudel, mąż agentki i niedoszły zbawca. Obraz Tony’ego Blaira w wybranych utworach kultury popularnej*. Autor zaprezentował w nim wizerunek Tony’ego Blaira w wymiarze charakterystycznym dla kultury popularnej. Stąd też w poszczególnych częściach analizy znalazły się fragmenty poświęcone osobie Blaira jako politycznego celebryty, „pudła”, czy bohatera komedii romantycznej pt. *To właśnie miłość*.

Druga część publikacji została zatytułowana *Polityka wewnętrzna* i składa się z trzech esejów – dwóch autorstwa Małgorzaty Kaczorowskiej i jednego autorstwa Filipa Ilkowskiego. Pierwszy z nich, *Reformy dewolucyjne w Zjednoczonym Królestwie*, odnosi się do reform związanych ze złożonym procesem decentralizacji Zjednoczonego Królestwa. Autorka analizowała przebieg i konsekwencje dewolucji przeprowadzonej pod koniec XX wieku w Irlandii Północnej, Szkocji i Walii, a także częściowo w Anglii. Swoją uwagę skupiła również na wyjaśnieniu specyfiki ustroju terytorialnego Zjednoczonego Królestwa jako formy pośredniej między państwem unitarnym a federalnym. Drugi esej M. Kaczorowskiej, *System partyjny Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej pod rządami Partii Pracy (w państwie postdewolucyjnym)* zawiera analizę brytyjskiego systemu partyjnego, z uwzględnieniem poszczególnych etapów jego ewolucji w ciągu ostatnich trzynastu lat. Warto podkreślić, iż mimo podania informacji, że jed-

ną z podstawowych zasad brytyjskiego ustroju politycznego jest zasada dwupartyjności (s. 113), autorka poświęciła część wywodu prezentacji przesłanek systemu dwupartyjnego w Zjednoczonym Królestwie. Obserwacja sytuacji społeczno-politycznej monarchii od końca XX wieku prowadzi do wniosku, iż ignorowanie trzeciej siły politycznej, w tym największej partii – Liberalnych Demokratów, powoduje zniekształcenie rzeczywistego obrazu brytyjskiego systemu partyjnego. Tym bardziej wartościowe poznawczo jest, aby w świetle wyników wyborów parlamentarnych z 6 maja 2010 roku nie pomijać faktu, iż obecnie poglądy polityczne Brytyjczyków wyrażają także inne niż tylko dwie główne partie polityczne. Wypada jedynie żałować, że stan wiedzy o Liberalnych Demokratach w Polsce jest wciąż ograniczony (zapewne z tego powodu autorka błędnie podaje nazwę partii jako Partii Liberalno-Demokratycznej). Trzeci esej zamieszczony w tej części zbioru poświęcony został *Związkowi zawodowym w latach rządów New Labour*. Jest to próba spojrzenia na kluczowe dla partii lewicowej zagadnienie relacji z ruchem związkowym w warunkach sprawowania rządów przez New Labour i wdrażania przez to ugrupowanie reform społecznych opartych o program „trzeciej drogi”.

Trzecia część pracy, zatytułowana *Polityka zagraniczna*, składa się z trzech esejów odnoszących się do wybranych zagadnień tej sfery polityki Zjednoczonego Królestwa.

Krzysztof Winkler w swym artykule pt. *Polityka zagraniczna Zjednoczonego Królestwa oraz stosunki ze Wspólnotą Narodów pod rządami Partii Pracy* omówił poszczególne aspekty brytyjskiej polityki zagranicznej (stosunki z Unią Europejską, Stanami Zjednoczonymi, Commonwealthem). Autor zwrócił uwagę, iż charakteryzowała się ona próbą wprowadzenia nowych sposobów jej realizacji. Na przykład, ze względu na duże znaczenie przypisywane ochronie praw człowieka i promocji wartości demokratycznych, w doktrynie brytyjskiej pojawiła się możliwość przeprowadzania interwencji w państwach, w których łamane są prawa człowieka i dochodzi do czystek etnicznych. Z kolei Arnold Warchał w swym eseju *Zarys brytyjsko-amerykańskiego partnerstwa politycznego* wskazał na podstawowe znaczenie brytyjsko-amerykańskich stosunków w sferach politycznej i gospodarczej, uwypuklając ich specyficzną rolę zarówno w przeszłości, jak i obecnie. Przemysław Biskup jest autorem tekstu *Zjednoczone Królestwo a integracja europejska pod rządami Partii Pracy*, będącego wielostronną analizą poszczególnych sfer polityki europejskiej Zjednoczonego Królestwa. W tekście odniesiono się do stosunku Wielkiej Brytanii wobec samego procesu integracji europejskiej oraz do specyficznych uwarunkowań wewnętrznych występujących w tym zakresie na Wyspach Brytyjskich.

Prezentowana praca omawia niewątpliwie szeroki wachlarz proble-

mów związanych z trzynastoletnimi rządami Partii Pracy w Zjednoczonym Królestwie. Ze względu na niezbyt obszerną literaturę brytyjską w Polsce, a także dość ograniczony stan wiedzy na temat współczesnego systemu politycznego monarchii,

książka może przyczynić się do lepszego poznania i zrozumienia problemów polityki brytyjskiej. Wysokie wartości poznawcze stanowią główny atut tej publikacji.

■ *Izabela Kapsa*